

LEDER

Under fællesbetegnelsen *realanalysen* har vi i dette og det foregående nummer af Kurasje taget en række af de problemer op til behandling, som må opstå for en teori, hvis mål det er at præstere en konkret og materielt funderet og til stadighed sammenfattende kritik af det kapitalistiske samfund, og som samtidig er en teori, der viser hen til en produktionsmåde, hvor det ikke er værdiloven, der regulerer det samfundsmæssige liv, men derimod individernes bevidste handlen.

Med denne formulering af realanalyseproblemet vil vi søge at fastholde og videreføre det opgør, der indledtes omkring 1970 med kritikken dels af den borgerlige videnskab, dels af den stivnede og skematisk opfattelse af Marx, der i Sovjetunionen udvikledes efter 1917, og dels af den reformistiske Marx-opfattelse, der har præget den Vesteuropæiske arbejderbevægelse og de socialdemokratiske partier i kampen for anerkendelse og repræsentation som ligeberettigede statsborger og for en stabilisering af klassens samfundsmæssige reproduktionsniveau.

Dette opgør i det teoretiske univers bevægede sig i løbet af 1970'erne over i en omfattende Marx-læsning, og derfra videre i diskussioner om empiri-problemet, problemet om forholdet mellem logik og historie. Dette problem er ikke løst, og når Kurasje har taget det op i så mange sammenhænge, er det naturligvis for at bidrage til, at problemet ikke fortrænges, men absolut også for i den videre diskussion at fastholde de positioner, der er blevet indvundet gennem Marx-læsningen og gennem opgøret med de tidligere herskende teoriformer. Dermed er også sagt, at tidsskriftet vil bidrage til udviklingen af en kritik af de nærliggende fristelser til enten at investere teorien i den kapitalistiske arbejderbevægelses udviklingsprogram, eller til at indgå i freds- eller samarbejdsaftaler med den borgerlige videnskab.

Et væsentligt aspekt af hele denne diskussion er spørgsmålet om materialitetsformerne og deres forhold til kapitalformerne. Hvorledes føres denne diskussion igennem uden, at teorien kommer til at operere med to adskilte former. En sådan reel adskillelse mellem materialitetsog kapitalform vil have konsekvenser for både teoriens empirianalyserende evne, fordi de to former nemt selvstændiggøres; men også for de genstandsfelter, som teorien vil kunne arbejde i sammenhængende form. Endelig vil en opsplitning af teorien i selvstændiggjorte områder føre til en kvælning af teoriens utopiske moment: nok vil en sådan teori kunne begrunde et sammenbrud i den kapitalistiske produkti-

onsform, men den har svært ved at vise, hvorigennem disse sammenbrud viser ud over sig selv og frem mod det bevidste samfund.

Empiri-problemet, forholdet mellem logik og historie, forholdet mellem materialitets- og kapitalformer og teoriens utopiske moment angiver de centrale problemstillinger i dette nummer.

Numret indledes med artiklen *Realanalyse og den materialistiske historieopfattelse*. Hovedformålet er at rejse diskussionen om forholdet mellem logik og historie; artiklens hovedtese er, at den fremherskende opfattelse af forholdet mellem logik og historie (bl.a. eksemplificeret ved Schanz og Berlinerskolen) har ført til en snæver lokalisering af, hvad der skal forstås ved det empiriske. Artiklen diskuterer sagen udfra to poler: den ene pol er den materialistiske historieopfattelse, især sådan som den fremlægges programmatisk af Marx i *Den tyske Ideologi*, *Filosofiens Elendighed*, og i *Til Kritikken af den politiske Økonomi*. Den anden pol er venstrefløjens marxismeopfattelse, som ses som et spørgsmål om, hvilke elementer af Marx's værker, som i særlig grad er blevet indoptaget af venstrefløjen i 1970'erne, især gennem den fremherskende læsetradition af *Kapitalen*. Artiklens hovedsynspunkt er, at denne læsetradition har udviklet sig i modstrid med den materialistiske historieopfattelse, og kan gøres ansvarlig for teoriens klare blokeringer overfor begrebsliggørelsen af aktuelle og historiske forhold, således som det f.eks. kommer til udtryk i den abstrakte og empiriblokerende modstilling af værdi og pris.

I 1980 udgav Carlsen, Schanz, Schmidt og Thomsen bogen: »Kapitalisme, behov og civilisation«. To af artiklerne i dette nummer forholder sig til bogen. I artiklen *Historiske forbemærkninger til rekonstruktionen af en hegemonial marxisme* skitserer Hans Jørgen Thomsen – én af bogens forfattere – det projekt, som han kalder rekonstruktionen af en hegemonial marxisme, og som pågældende bog indgår i.

En hegemonial marxisme forsøger at få greb om de historiske processer uden at fortrænge disses latente tendensindhold, d.v.s. den historiske sandhed, som er ved at konstituere sig, skriver Thomsen. Teoretisk hegemoni er følgelig en erkendelsesmæssig foregribelse af en frigørende bemestring af de historiske processer. Men hensyn til den historiske baggrund beskriver Thomsen, hvordan det forrige århundredes historie har fravristet marxismen dens hegemoniale status, og hvordan det indeværende århundredes historie har umuliggjort en generobring af hegemoniet. Imidlertid, hævder Thomsen, er der i de seneste årtiers udvikling tegn på, at marxismens oprindelige hegemoniale status over for de borgerlige videnskaber kan genvindes.

I artiklen *Kommunismen som det formidlede nye* tages der kritisk udgangspunkt i den nævnte bog gennem et klassisk tema i teoridiskussionen: hvorledes

kan en teoretisk marxisme forholde sig til de ikke til økonomibegrebet reducerbare borgerlige emancipationskategorier? Besvarelsen af dette spørgsmål hænger snævert sammen med det forskningsprojekt, som kunne kaldes en kritisk historisk materialisme for kapitalismen, d.v.s. projektet om, hvordan kapitalen frembringer det borgerlige samfund i dets totalitet.

Artiklen argumenterer for, at en nødvendig forudsætning for at bringe denne diskussion videre er en bestemmelse af de borgerlige emancipationskategoriers samfundsmæssige konstitution; en bestemmelse som nok programsættes, men ikke gennemføres i »Kapitalisme, behov og civilisation«. Kun herigennem kan den borgerlige emancipationstænkning kritiseres radikalt, og kun herigennem bliver det følgelig muligt at skelne præcist mellem borgerlig og socialistisk civilisationskritik. Vejen hertil går igennem en marxistisk bestemmelse af den borgerlige emancipationstæknings samfundsmæssige konstitution.

I artiklen *Kritik af Marx's tingsliggørelsesteori* rejser Lundkvist en kritik af Marx's tingsliggørelsesteori ved at fremsætte og undersøge en alternativ fordrejningsteori. Artiklens tese er, at de magter, der styrer samfundet, ganske vist er fremmede, upersonlige og objektive, men det er ikke fordi de er tingslige. Tværtimod. Det er fordi, de sociale forhold fremtræder som *adskilte* fra de naturlige og for såvidt også tingslige forhold. Udfra Marx's tingsliggørelsesteori er det fristende at slutte, siger Lundkvist, at det fordrejede ved varformen ligger i, at det indebærer et socialt forhold mellem ting. Men slutningen er forkert, fordi enhver distribution af arbejdsprodukter er et socialt forhold mellem ting. Det fordrejede ved vareproduktionen, det der adskiller den fra kommunismen, består ikke i det, som distributionen eller udvekslingen er, nemlig et socialt forhold mellem ting, men i det produktionen *ikke er*, nemlig et socialt forhold mellem arbejdere.

Numrets sidste artikler er en videreføring af diskussioner fra tidligere numre. I artiklen *Hvem Plyndrer staten?* rejses en kritik af artiklen »Arbejderklassens situation og den statslige krisepolitik« i Kurasje nr. 25. Kritikken af artiklen tager udgangspunkt i en præcisering af, hvad der skal forstås med arbejderklassens situation for at pege på de aspekter, som anses for nødvendigt at tage ind i en samlet diskussion af de økonomiske, sociale og politiske konsekvenser af ændringer i arbejderklassens situation. På baggrund heraf behandles de hovedproblemer, som den kritiserede artikel rejser, men som ikke ses indløst: forholdet mellem udbytningsgrad og reproduktionsvilkår, den statsligt formidlede reproduktions placering, og de nødvendige momenter i kriseteorien. Til sidst i artiklen rejses diskussionen af de politiske perspektiver.

I artiklen *Hvilken klasse skal styrtes i afgrunden* gives der en kort replik til kritikken.